

Stratejinin Yaklaşımıyla Ayrılıkçı Terörizm Stratejileri

Separatist Terrorism Strategies with Strategy's Approach

Attila ŞİRİN^{1*}

¹Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri ve Millî Güvenlik Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Doktora Öğrencisi, 06100, Çankaya/ANKARA

Makale Bilgisi

Araştırma makalesi
Başvuru: 20.05.2025
Düzeltilme: 24.10.2025
Kabul: 09.12.2025

Keywords

Terrorism strategies,
Strategic approach to
terrorism,
Prolonged people's
war,
Military focused
approach,
City focused approach,
Operative strategies of
terrorism.

Anahtar Kelimeler

Terörizm stratejileri,
Terörizme stratejik
yaklaşım,
Uzun süreli halk
savaşı,
Askerî odaklı yaklaşım,
Şehir odaklı yaklaşım,
Terörizmin operatif
stratejileri.

Özet

Ayrılıkçı terörizm stratejileri ve stratejik yaklaşımla terörizmin incelenmesine yönelik literatüre katkıda bulunmak amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Literatürde, mevcut çalışmaların "terörizm stratejilerini" ortaya koyarken farklı yaklaşımlar içinde oldukları görülmektedir. Terörizm stratejilerinin alt safhaları, aşamaları veya çeşitleri olabilecek yaklaşımların strateji olarak ifade edildiği, hatta zaman zaman stratejik yaklaşımın en alt basamağında yer alması gereken bazı taktik terörist eylem çeşitlerinin bile terörizm stratejisi olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Terörizm stratejilerini stratejinin metodolojisi ile anlayabilmek için, nihai siyasi hedef ile birlikte, stratejik, operatif ve taktik seviyeler dikkate alınarak incelenmiştir. Ayrılıkçı terör örgütleri şiddeti bir araç olarak kullanmanın ötesinde şiddetin kendisiyle "kimlik oluşturma"yı veya "düşmanın kimliğine zarar verme"yi amaçlar. Bir ayrılıkçı terör örgütü için siyasi hedef veya istenen son durum; bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak, rejimi değiştirmek, devletin kimliğini kendi kimlik önceliklerine göre değiştirmek, bir bölgedeki merkezi kontrolü zayıflatmak, federatif, konfederatif, özerk veya otonom bir yönetim tesis etmek, önemli siyasi, ekonomik veya sosyal değişimler gerçekleştirmektir. Stratejik seviye terörizm stratejisi olarak; kır odaklı uzun süreli halk savaşı, şehir odaklı ve askerî odaklı stratejiler, operatif seviye olarak; yıpratma, tehdit/gözdağı, provoke etme, bozucu eylemler, çözülme ve şiddet üstünlüğü reakabeti/vaat etme stratejileri üzerinde durulmuştur. Bu sistematik yaklaşımın ayrılıkçı terör örgütleri stratejilerinin incelenmesine bir hal tarzı olabileceği değerlendirilmektedir.

Abstract

A study was conducted to contribute to the literature on separatist terrorism strategies and the examination of terrorism through a strategic approach. The literature reveals that existing studies take different approaches when defining "terrorism strategies." Approaches that may be sub-phases, stages, or variations of terrorism strategies are referred to as strategies, and even some tactical terrorist actions, which should be at the bottom of the strategic approach, are sometimes classified as terrorism strategies. To understand terrorist strategies through the methodology of strategy, the strategic, operational, and tactical levels, along with the ultimate political objective, are examined. Separatist terrorist organizations, beyond using violence as a tool, aim to "establish an identity" or "damage the enemy's identity" through violence itself. The political goal or desired end state for a separatist terrorist organization is to detach a geographic region from the central authority and establish a new administration there, change the regime, alter the state's identity according to its own identity priorities, weaken central control in a region, establish a federative, confederative, autonomous, or autonomous administration, and implement significant political, economic, or social changes. At the strategic level, terrorism strategies focus on protracted public warfare, urban-focused, and military-focused strategies. At the operational level, strategies of attrition, threat/intimidation, provocation, disruptive actions, disintegration, and violent superiority competition/promise are emphasized. This systematic approach is considered a viable approach to examining the strategies of separatist terrorist organizations.

1. GİRİŞ

Terörizm alanında yapılan çalışmalar daha çok terörizmin tanımlanması, amaçları, toplumsal nedenleri, çeşitleri, kullandığı taktikler ve eylem çeşitleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrılıkçı terörizm ve ayrılıkçı terörizm stratejileri konusunda mevcut çalışmalara, strateji bakış açısı ile katkı sunmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Terörizmi derinlemesine tahlil edebilmek ve aynı zamanda terörizmle mücadelede daha etkili karşı stratejiler geliştirilebilmek için terör örgütlerinin uyguladıkları stratejilerinin sistematik analiz edilmesinin önemli olduğu görülmektedir. Bir siyasi hedefe ulaşabilmek için savaş dışı politik şiddet stratejisi, terör hareketlerinden ayaklanmaya kadar uzanan bir yelpazede bulunabilir. Bu yelpazedeki farklı şiddet eylem ve süreçlerinin, sosyolojik şartlar dikkate alınarak, bölgesel ve global gelişmelerin de senkronize bir şekilde yönetimi strateji disiplini esaslarını yansıtmaktadır. Literatürde mevcut “terörizm stratejileri” veya “terör örgütleri stratejileri” alanında yapılan incelemelerin; çalışmanın 3.2 maddesinde ifade edildiği gibi, “terörizm stratejilerini” ortaya koyarken farklı yaklaşımlar içinde oldukları görülmektedir. Terörizm stratejisi hiyerarşisinin alt safhaları, aşamaları veya çeşitleri olabilecek yaklaşımların strateji olarak ifade edildiği, hatta zaman zaman stratejik yaklaşımın en alt basamağında yer alması gereken bazı taktik terörist eylem çeşitlerinin bile terörizm stratejisi olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Terörizm stratejileri alanındaki bu yaklaşım farklılıklarını düzenleyebilmek için konuya, stratejide ve her nevi silahlı hareketlerde temel kavramlar olan, harekâtın siyasi hedefi-istenen son durum ile harekâtın stratejik, operatif ve taktik seviyeleri üzerinden yaklaşılmasının daha kapsayıcı olabileceği değerlendirilmiştir. Bu şekilde yapılacak bir sınıflandırmanın daha anlaşılabilir olacağı ve strateji yaklaşımının esaslarına daha uygun olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın kapsamı; “ulusal kurtuluş” adına hareket ettiklerini iddia eden, etnisite açısından farklı olduklarını düşünen ve siyasi amaçlarını bu perspektifte belirleyen, IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu - Irish Republican Army), ETA (Bask Yurdu ve Özgürlük - Euskadi Ta Askatasuna), LTTE (Tamil Eelam Kurtuluş Kaplanları – Tamilila Vitutalaip Pulikal) ve PKK (Kürdistan İşçi Partisi – Partiya Karkaren Kurdistan) gibi terör örgütlerinin “ayrılıkçı terör örgütleri stratejileri” ile sınırlandırılmıştır.

Ayrılıkçı terör örgütlerinin mücadele süreçleri incelendiğinde; hepsinin bir siyasi hedefinin olduğu, bu siyasi hedefe ulaşabilmek için silahlı bir mücadele verildiği, silahlı mücadelenin başarıya ulaşması için bir planlama ve stratejiye sahip oldukları, kabul ettikleri strateji çerçevesinde operatif genel mücadele yaklaşımları ve bu mücadele yaklaşımlarını besleyen ve aynı zamanda strateji ve siyasi hedefe ulaşmaya destek sağlayan taktik eylem çeşitlilikleri geliştirdikleri görülmektedir. Bu genel çerçeve ile, ayrılıkçı terör örgütleri stratejilerinin, stratejinin genel yaklaşımları ile incelenebileceği değerlendirilmiştir.

Bu akademik çalışmanın amacı; ayrılıkçı terör örgütlerinin stratejilerini, stratejinin temel yaklaşımıyla analiz etmek ve bu alanda mevcut farklı yaklaşımlara yönelik akademik bir hal tarzı sunmaktır. Çalışmada, ayrılıkçı terör örgütleri stratejileri konusunda yapılan çalışmaların nasıl ifade edildiği, mevcut çalışmalarda konu ile ilgili yaklaşım farklılıklarının neler olduğu, ayrılıkçı terör örgütü

stratejilerindeki farklı yaklaşımların stratejinin temel yaklaşımıyla analizinin mümkün olup olmadığı, askerî strateji terminolojisinin temel esaslarının ayrılıkçı terör örgütü stratejilerine nasıl uyarlanabileceği ve bu analizler kapsamında stratejinin yaklaşımıyla ayrılıkçı terör örgütü stratejilerinin neler olduğu, araştırma soruları tartışılacaktır.

2. STRATEJİ

Strateji, rakiplerin mücadelesi sırasında, aktörlerin bir çatışmanın sonucunu belirleyecek değişkenleri manipüle etmesini sağlayacak bilim ve sanat olarak ifade edilmektedir (Han&Tuğtan,2020, s.335). Strateji farklı alanlarda kullanılsa da, buradaki strateji kavramı, silahlı çatışma, savaş alanında kullanılan strateji olarak ele alınmıştır. Antik Yunan ve Bizans kaynaklarında rastlanan ifadesi ile *strategike episteme* (komutanın bilgisi), ya da *strategon sophia* (komutanın bilgeliği) veya *strategos* (generallik sanatı) öncelikle devlet ve organize şiddet ile birlikte gelişen bir kavram olarak bakılabilir (Han&Tuğtan, 2020, s.338). Bu kapsamda; aydınlanma, ulus devlet yapısının ortaya konulması ve sanayi devrimi ile birlikte 19. yy başlarından itibaren bilinen anlamıyla strateji kavramı gelişmiştir (Freedman, 2015, s.96). Bu üç unsurun gelişimi, orduları daha büyük amaçları gerçekleştirebilecek, büyüklük, teşkilat yapısı ateş gücü ve manevra yeteneği ile donatmıştır.

Bu anlamda strateji; bir ulusun veya uluslar topluluğunun politik hedeflerine ulaşmak için tüm kaynaklarını koordine etmesi ve yönlendirmesini içermektedir (Hart, 2002, s.249). Millî güç unsurları ile politik amacı birbirine bağlar ve bu hedefe ulaşmak için tasarlanan eylem planıdır (Han&Tuğtan, 2020, s.340). Strateji, askerî gücün yanı sıra, politik, ekonomik, coğrafi, sosyal, bilgi harbi, psikolojik harp dahil millî gücün bütün unsurlarının eşgüdüm ve koordineli bir şekilde bir plan dahilinde kullanılmasını veya kullanılma tehdidini kapsar. Temel amaç; rakibin mücadele azim ve kararlılığını kırarak politik hedefimizi kabul etmek zorunda bırakmaktır. En başarılı strateji; sert gücün kullanımına ihtiyaç kalmadan, millî güç unsurlarının kullanılma tehdidinin yarattığı caydırıcılıkla sonuç almaktır. Dolaylı tutum da denilebilecek bu yaklaşımla çok daha az bir maliyetle askerî ve siyasi hedefe ulaşılmaya çalışılır (Hart, 2002, s.3).

Zamanla, siyasi hedefi gerçekleştirmeye yönelik gücün planlanma ve kullanılması, katmanlara ve hiyerarşik bir yapıya dönüşmeye başlamıştır. Öncelikle strateji ile taktik kavramları arasında modern ayrımlar yapılmıştır. Genel olarak “taktik” düşmanla temasın sağlandığı andan itibaren birliklerin sevk ve idaresine, “strateji” ise genel bir askerî harekât veya seferin gidişatını planlama olarak ortaya konmuştur. Clausewitz’e göre; strateji nerede, ne zaman ve nasıl muharebeye girileceğini tayin etmekte, taktik ise zafer ya da yenilgi olarak muharebeyi sonuçlandırmaktadır (Clausewitz 2018, s.188). Jomini’ye göre ise strateji, orduları uygun hedeflere yoğunlaştırmak, taktik ise, arazi durumuna, muharebenin yapıldığı ortama, harita üzerinde yapılan planlara göre birliklerin muharebe alanında sevk ve idaresidir (Jomini, 2002, s.73).

Günümüz harp sahasının dinamikleri göz önüne alındığında, birlik büyüklüğü ve askerî faaliyetlerin karakteristiği dikkate alınarak, harbin sevk ve idaresinin katmanlarını ortaya koymak için strateji ve taktik kavramlarının yeterli olmadığı, bu iki katmanı birbirine bağlayan ara bir katman olarak “operatif” seviyenin de ilave edilmesine ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda ilk tasnifi, savaş idaresinin seviyelerini tespit edip ayırt etmeye çalışan Kont Jacques Guibert yapmış; Doğu Romalılar gibi, orduların muharebe meydanında faaliyetlerini taktik olarak isimlendirmiş, ama bir üst seviye için strateji yerine “grand taktik” terimini kullanmayı tercih etmiştir (Guibert, 2022, s.169).

2.1 Harbin Siyasi Hedefi-İstenen Son Durum

Harbin siyasi hedefi/istenen son durum; harekâtın sonunda ulaşılmak istenen politik ve askerî koşulların genel olarak ifadesidir. Harbin siyasi maksadını da içeren politik direktif ile bildirilir. Stratejik komutanlık tarafından hazırlanan stratejik planlama direktifi ile istenen son durum somutlaştırılır. Stratejinin bütün bileşenleri harekâtın nihai hedefini gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Her seviye siyasi ve askerî liderler bütün planlama ve değerlendirmelerinde istenen son durumu dikkate almak ve yapılacak her seviye hamlelerin harekâtın siyasi hedefine hizmet ettiğinden emin olmalıdırlar. Harekâtın nihai hedefi politik hedefi gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır. Politik hedef ise; bütün komuta seviyelerinde açık ve anlaşılır olmalıdır. Askerî kuvvetin bu hedefe en iyi nasıl hizmet edebileceği hususunda berrak bir anlayış olmalı ve uygulanabilir bir politik hedef belirlenmelidir. Harbin bütün seviyelerinin uyumlu bir şekilde icra edilebilmesi ve herhangi bir uyumsuzluk yaşanmaması için askerî güç ile politik hedef arasındaki yolun doğru çizilmesi ve tayin edilmesi büyük önem arz etmektedir.

2.2 Harbin Strateji Seviyesi

Harbin seviyeleri taktik, operatif ve stratejik olarak siyasi bir hedefe doğru yönelmektedir (FM 3-0 Operations, 2022, Md:1-55). Bu durum Clausewitz’in “savaş sadece politikanın başka araçlarla devamıdır” (Clausewitz, 2018, s.45) cümlesinde anlam kazanmaktadır. Liddell Hart’a göre de harbin strateji seviyesi “politik hedefleri elde etmek için, askerî gücü konuşlandırma ve kullanma sanatı”dır (Hart, 2015, s.447) ve harbin istenen etkisinin oluşturulabilmesi için harbin üç seviyesinin de birlikte düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Strateji alanında kapsamlı analizler yapmış olan Gray, stratejiyi üç kategori ve 17 boyut halinde tanımlamaktadır. Gray’e göre harbin strateji seviyesini etkileyen üç önemli faktör bulunmaktadır, bunlar; muharebe alanının coğrafyası, çarpışan tarafların stratejik kültürü ve teknolojidir (Gray, 1999, s.25). Clausewitz ise stratejinin unsurlarını moral, fiziki, matematiksel, coğrafi ve istatistiki unsurlar olarak belirtmektedir (Clausewitz, 2003, s.157). Clausewitz’e göre strateji, muharebelerin savaşın amaçlarına hizmet edecek şekilde kullanılmasını ifade etmektedir (Clausewitz, 2018, s.163). Strateji savaş planını yapmakta, hedefe ulaşılmasını sağlayarak eylemleri saptamakta, seferlerin planlarını hazırlamakta ve her birinde verilecek muharebeleri örgütlemektedir. Fakat stratejinin tamamlayıcısı manevi unsurlardır. Çünkü manevi unsurları teori dışında bırakmak her şeyi denge ve üstünlük, zaman mekân gibi matematiksel ilişkiye indirgemeye sebep olmaktadır. Stratejinin bilimsel formül ve

problemlerle ilgisi bulunmamaktadır (Clausewitz, 2018, s.164). Stratejide her şey çok basittir fakat buradaki basitlik, bunun kolay olduğu şeklinde algılanmamalıdır. Clausewitz'e göre "deha" savaşın amaç ve araçlarına uygun örgütlenmesini sağlamaktadır (Clausewitz, 2018, s.164).

Jomini'ye göre strateji harita üzerinde savaşma sanatıdır ve bütün harekât alanını içine almaktadır (Jomini, 2002, 73). Jomini stratejiyi belirlerken temel prensipler üzerinde durmuştur. Bu prensipler ordunun süratle manevra yapması, muharebe sahasında yığılmaklanma, manevralar ve zaman yönetimi gibi tamamen maddi unsurlar içermektedir (Jomini, 2002, s.74). Bu kapsamda harbin strateji seviyesi; politik hedeflere ulaşmak için millî gücün bütün unsurlarının kullanıldığı bir harekât seviyesidir. Millî hedeflere ulaşmak için diplomatik, ekonomik, bilgi ve askerî gücü kapsar. Millî stratejik seviyedeki harekât, bölgesel hedefleri gerçekleştirmeye odaklanır. Stratejik seviye, ulusal gücün tüm unsurları için görevler ortaya koyar ve uzun dönemde meydana gelebilecek ve olması muhtemel durumlar ya da hızla değişen şartlarla ilgili yol haritası sağlar sürekli bir değişim ve gelişim içindedir (FM 3-0, Operations, 2022, Md.1-56, 1-57). Stratejik seviye istenen son durumun gerçekleşmesine odaklanır (Şengöz, 2020, ss.205-224). İstenen son duruma ulaşılmasını mümkün kılacak vazife ve önceliklerin tayini, harekât hatlarının belirlenmesi, kırılğanlıkların, hassasiyetlerin, başarı kriterlerinin, karar noktalarının, ilgi ve etki alanlarının belirlenmesi ile birlikte harbin meşruluğu ve hukuki dayanağı, ulusal ve uluslararası kamuoyunun bilgilendirilmesi ve ikna edilmesine odaklanır.

2.3 Harbin Operatif Seviyesi

Muharebe ve harekâtların planlandığı, icra edildiği ve stratejik hedeflere yönelik kazanımı destekleyecek operatif hedefleri gerçekleştirmeye çalışan bir harekât seviyesidir. Operatif seviye, taktik seviyedeki birliklerin stratejik hedeflere ulaşması için kullanılmasını içerir. Operatif seviyede harekât ortamında icra edilen faaliyetler genellikle taktik faaliyetlerden daha geniş zaman ve alanı ihtiva eder. Operatif seviyedeki liderler, alt seviyedeki birliklerin gelecekteki muharebelere hazırlanmaları için en uygun şartları sağlamaya çalışırlar (FM 3-0, Operations, 2022, Md.1-58, 1-59, 1-60, 1-61). Operatif seviye, stratejik seviye tahayyülünün realize edildiği, sevk ve idarenin mimarisinin kurgulandığı bir yönetim seviyesidir (Kane, 2012, ss.255-273). Operatif seviyede liderin bilgi birikimi, öngörüsü, zekâsı ve sezgileri devreye girmektedir. İstenen son duruma ulaşabilmek için elde bulundurulmuş araçlar, yöntemler ve riskler göz önünde bulundurulur. Çünkü operatif seviye daha çok taktik harekât ile stratejik hedefler arasında bağ kurma ile ilgilenir.

Harbin operatif seviyesi, bilimsel metodolojinin yanında sezgisel öğeleri de bünyesinde barındırmalıdır. Sezgi rasyonelliğin karşıtı ya da rastgele bir tahmin işlemi değildir. Sezgi, bir alanda yıllar boyu edindiği tecrübe sayesinde yeteneğini geliştiren uzmanların, gelişmiş nedenselleme yöntemidir (Michael&Herbert, 1989, s.4). Sun Tzu ideal karakterdeki bir komutanın asıl rolü ile ilgili inceleme yapmış, böyle bir liderin, önemli fırsatları yakalamak için hızlı kararlar vermenin gerekliliği üzerinde durarak, yaratıcı ve özgün kararlar için deneyimlerine ve sezgilerine güvenmesi gerektiğini savunmuştur (Handel, 2004, s.312). Sun Tzu "kendi yeteneklerinin bilincine varmayan ya da düşmana saldırmak için

bir fırsatla karşılaştığında esneklik ve amaca uygunluk sanatını kavrayamayan bir general, büyük bir şaşkınlıkla bir sağa ve bir sola çarparak tereddüt içinde ilerleyecek ve hiçbir plan yapamayacaktır” demektedir (Sun Tzu, 1971, ss.87-88). Operatif seviye birlik komutanı harekâtın başından sonuna kadar sürecin tamamını tahayyül ederek bir resim oluşturmaktadır. Bu resmi yaptığı harekât tasarımı ile ete kemiğe büründürmektedir. Operatif seviye harbin sanat yönünü teşkil etmekte ve taktik seviyeden farklılaşmaktadır (Kara Harp Akademisi, Operatif Seviye Harekât Planlama İcra Esasları, s.31).

2.4 Harbin Taktik Seviyesi

Kuvvetlerin askerî hedeflere ulaşması için muharebelerin planlandığı ve icra edildiği seviyedir. Bu seviyedeki faaliyetler uygulamaya odaklanır. Taktik seviyedeki komutanlar, muharebe, çatışma ve küçük birlik harekâtını içeren faaliyetleri planlar ve icra eder. Muharebe, karşılıklı çatışmaları ve bir dizi farklı hareketi içerir. Temas, genellikle düşmanın daha küçük seviyedeki manevra birlikleri arasında gerçekleşen taktik bir çatışmadır. Harekâtın stratejik ve operatif seviyeleri taktik harekât için yol haritası sağlar. Bu yol haritası olmadan, taktik harekâtlar birbirinden bağımsız ve hedefsiz faaliyetlere dönüşür. Taktik harekâtlar stratejik ve operatif hedeflerin tutarlılığı hakkında cari duruma göre girdi sağlar. Stratejik ve operatif başarı, kazanılan bir ya da daha çok muharebede ulaşılan hedeflerin büyük bir harekât ya da seferi kazanmaya nasıl etki ettiğinin bir ölçüsüdür.

Taktik seviye standart uygulama usullerinin verilen vazifenin yerine getirilmesini mümkün kılması amacıyla, düşman, arazi ve hava hakkındaki bilgilerin uyumlu bir şekilde formüle edilerek birleştirilmesine odaklanır. Bunun için taktik seviyede muharebe sahasına yönelik olarak harekâtın istihbarat, lojistik ve harekât açısından hazırlığı yapılır. Yani taktik seviye birinci derecede icra seviyesidir. Prosedür haline getirilmiş kurallar ile planlanır. Taktik seviye sadece kendisine verilen görevlerin tahakkuk ettirilmesi için çalışır, vazifenin üst seviye stratejik anlam ve gerekliliği ile ilgilenmez. Operatif seviyede farklı bir harekât türü (taarruz, savunma vb.) icra edilmesine rağmen, bazı taktik birlikler, operatif planlama gereği, daha farklı bir manevra yapmaları gerekebilir. Ancak taktik seviyedeki başarısızlıklar bazen operatif ve stratejik seviye sonuçlar doğurabilir ve harekâtın başarısını tamamiyle tehlikeye sokabilir. Stratejik ve operatif seviye planlamacıların bütün gayreti taktik sahada başarı elde etmek içindir. Bu üç seviyenin herbirinde başarılı olmak zorunluluktur. Yani tek başına stratejik, operatif ya da taktik seviyedeki başarılar yeterli olmaz. Her üç seviyenin birbiriyle uyum içinde sevk ve idaresi gerekir. Bunun tahakkuku birinci olarak stratejik seviye makamların sorumluluğudur.

3. STRATEJİ YAKLAŞIMIYLA TERÖRİZM

Terör eylemlerini yönlendiren stratejik mantık anlaşılmadan etkili karşı stratejiler tasarlanması mümkün görülmemektedir. Terörizm sadece hedef kitlelere korku saldığı için değil, aynı zamanda hükümetlerin ve bireylerin teröristlerin davasına yardımcı olacak şekilde tepki vermesine neden olduğu için işe yarar (Andrew&Barbara, 2006). Bu kapsamda terörizm stratejisinin temel özelliği; amacına eylemleriyle değil, eylemlerine verilen tepkiyle ulaşmakta olmasıdır. Bu stratejide şiddet (taktik hareketler)

başlangıçtır ancak bir terörist eylemin operatif ve stratejik seviye terörizm stratejilerinin bir parçası olduğu ve senkronize bir faaliyet olduğu taktirde bütünlük sağlar ve daha ileri hedeflere (operatif ve stratejik) destek sağlar (Fromkin, 1975, s.692). Terör eylemleri tek başına hedef aldıkları otoritenin siyasi kararlarını nadiren etkiler ve çoğu zaman muhasım askerî gücü yok etmeyi başaramazlar. Ancak terör eylemleri tasarlanan stratejinin taktik alanda bir parçasıdır. Teröristler iki temel kitleye hitap etmek isterler, siyasi tercihlerini etkilemek istedikleri karar makamları ve teröristlerin içinde bulundukları ve destek gördükleri toplum. Terörizm, halkı korkutup hayatın normal akışını bozduğu ve hükümetlerin alacağı siyasi kararlara etkide bulunduğu ve istenen son durum/siyasi hedefe ulaşılmasına yardımcı olduğu ölçüde stratejinin hedeflerine hizmet eder (Demir, 2020, s.287). Terörizm “siyasal amaçlar için örgütlü, sistemli ve sürekli terör kullanmayı yöntem olarak benimseyen strateji anlayışı” olarak kabul edilebilir (Başeren, 2003, s.51).

3.1 Ayrılıkçı Terörizmin Nihai Siyasi Hedefi

Toplum düzeninin bozulması amacıyla kullanılan şiddet; terörist oluşumların kitleleri korkutarak ikna etme stratejisinde başlıca rol oynayan bir araçtır. Hedef alınan kitleler ile izleyiciler üzerinde dehşet içeren bir etki bırakmak, terörist oluşumların onları kendi propagandalarına ikna etme stratejisini gerçekleştirme amacını taşımaktadır. Politik terörizm aynı zamanda bir “psikolojik savaş” aracıdır. Ayrılıkçı terörizmin en temel siyasi hedefi şiddeti bir araç olarak kullanmanın ötesinde şiddetin kendisiyle “kimlik oluşturma”yı veya “düşmanın kimliğine zarar verme”yi amaçlar (Çapar, 2023, ss.18-19). Ayrılıkçı terörizmin temel hedefi şiddet eylemlerine başvurarak korku oluşturmak yoluyla ulaşmak istediği siyasi hedefi gerçekleştirebilecek sonuçlar elde etmektir. Şiddet yoluyla toplumsal düzeni ve onun koruyucusu devleti hedef alarak siyasi, ideolojik veya toplumsal değişimler gerçekleştirmektir. Ayrılıkçı terörizmin stratejik nihai hedefi, örgütün genel siyasi hedefi veya arzu edilen son durumdur. Bir ayrılıkçı terör örgütü için siyasi nihai hedef veya istenen son durum şunlar olabilir:

- Bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak,
- Merkezi yönetim düzenini değiştirmek,
- Devletin kimliğini kendi etnik kimliğini de içerecek şekilde değiştirmek,
- Bir bölgedeki merkezi kontrolü zayıflatmak, federatif, konfederatif, özerk veya otonom bir yönetim tesis etmek,
- Önemli siyasi değişimler gerçekleştirmek.

3.2 Ayrılıkçı Terörizm Stratejileri

Literatürde terörizm stratejileri olarak farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu kapsamda; Andrew H. Kydd, Barbara F. Walter “The Strategies of Terrorism” adlı makalelerinde terörizm stratejisi olarak; yıpratma, tehdit/korkutma, provokasyon, bozma, rakip örgütleri ortadan kaldırma, şeklinde tasnif etmektedir (Andrew&Barbara, 2006 ss.66-77). David Fromkin The Strategy of Terrorism adlı makalesinde ise; kategorik bir ayırım yapmamakla birlikte, bireysel terörizm stratejisi, provokasyon, kitle örgütlenme stratejisi ve devletin gücünü kullanma stratejisini analiz etmektedir (Fromkin, 1975,

ss.690-697). ABD FM 3-24 Ayaklanma talimnamesi; kentsel terörizm, uzun süreli halk savaşı, askerî odaklı ve yıkıcı yaklaşım stratejileri üzerinde durmaktadır (FM3-24 Ayaklanma Md:4-40, s.4-7). Cenker Korhan Demir; “Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma” adlı kitabında (Demir, 2020, ss.46-67) ve “Stratejinin Bakış Açısıyla Terörizm” adlı makalesinde (Demir, 2020, ss.300-304); uzun süreli halk savaşı, askerî odaklı ve şehir gerillası stratejileri üzerinde durmaktadır. Gökhan Çapar (2023, s.19), Politik Terörizm Amaç ve Stratejileri adlı makalesinde terörizm stratejisi olarak; şiddet, propaganda, korkutma, yıldırma, baskılama, müzakere ve pazarlık etme, siyasallaşma, meşrulaşma, güvenli alan elde etme stratejilerini ifade etmektedir. Yukarıda sunulan çalışmalarda ifade edildiği gibi “ayrılıkçı terör örgütü stratejileri” olarak farklı yaklaşımlar bulunmakta, bazı çalışmalar siyasi hedefe ulaşacak genel mücadele metodolojisini (kır odaklı uzun süreli halk savaşı, askerî odaklı ve şehir gerillası stratejileri gibi) ifade ederken diğer bazı çalışmalar bu genel metodolojinin alt basamakları olabilecek yaklaşımları (yıpratma, tehdit/korkutma, provokasyon, bozma, rakip örgütleri ortadan kaldırma gibi) ayrılıkçı terör stratejisi olarak sunmaktadır. Hatta bazı çalışmalarda bir kısım terör eylemleri (propaganda, şiddet kullanma, bireysel terörizm gibi) terör stratejisi olarak sayılmaktadır. İfade edilen faaliyetler ayrılıkçı terör örgütleri tarafından farklı seviyelerde kullanılmaktadır. Bu alanda, stratejinin genel yaklaşımı ve askerî terminoloji değişkenleri kullanılarak bir hal tarzına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Siyasal amaçlar için örgütlü bir şiddet hareketi olan “ayrılıkçı terör örgütlerinin karar verme süreçleri” dikkate alındığında; bu terör örgütlerinin, stratejik yaklaşımla nihai siyasi hedefe yönelindikleri, bu hedefe ulaşabilmek için muhakeme yaptıkları, çeşitli hareket tarzları (stratejiler) ile ilgili fayda ve mahzur analizi yaptıkları ve bir hareket tarzı (strateji) belirledikleri kabul edilir (McCormick, 2003, s.473). Ayrılıkçı terör örgütleri terörizmi siyasi stratejinin bir parçası olarak rasyonel bir tercih olarak görürler (Crenshaw, 2004, ss.7-8). Stratejik yaklaşım ayrılıkçı terörist örgütlerinin rasyonel karar verme süreçlerini uyguladıklarını kabul eder. Bu rasyonel karar verme süreçleri, nihai siyasi hedef, stratejik, operatif ve taktik hareketler ile bunların senkronizasyonunu gerektirir. Ayrılıkçı terör örgütlerinin stratejik, operatif ve taktik hedefleri olabilir. Taktik hedefler doğrudan eylemlere dönüşür. Örneğin, bir lojistik konvoyunun imha edilmesine yönelik taktik bir eylem, hedef ülke lojistik desteğini engelleyerek yıpratma operatif hedefine ulaşmak için gerçekleştirilir. Terör örgütü buna benzer çeşitli operatif hedeflere ulaşarak stratejik hedefe ve nihai siyasi hedefe ulaşmayı amaçlarlar (FM 3-24, 2014, Md.4-56). Ayrılıkçı terör örgütü stratejileri konusunda bir hal tarzı olarak; yukarıda değinilen askerî terminoloji değişkenleri olan strateji, operatif ve taktik seviyeler esas alınarak, ayrılıkçı terörizm stratejilerinin aşağıda sunulduğu şekliyle analiz edilebileceği değerlendirilmiştir.

Ayrılıkçı terörizm stratejileri:

Stratejik seviye

- Kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisi
- Şehir odaklı strateji

- Askerî odaklı strateji

Operatif seviye

- Yıpratma
- Tehdit / gözdağı
- Provoke etme
- Bozucu eylemler
- Çözülme
- Şiddet üstünlüğü rekabeti / vaat etme

Taktik Seviye

- Propaganda
- Adam Kaçırma
- Baskın
- Sabotaj
- Suikast
- Askerî Birliklere Saldırı
- Ekonomik Tesislere Saldırı
- Orman Yangınları
- İşbirl./Muhb. Cezal.
- Dron Kullanma
- Ateşle Saldırı
- Siber Saldırı vb.

3.3 Ayrılıkçı Terörizm Stratejilerinde Stratejik Seviye

Ayrılıkçı terör örgütlerinin stratejik seviye terörizm stratejileri olarak; kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisi, şehir odaklı strateji ve askerî odaklı strateji ifade edilebilir. Ayrılıkçı terör örgütlerinin uygulayacakları stratejiye etki eden hususların ayrı bir inceleme konusu olabileceği değerlendirilmekle birlikte, bu tür örgütlerin stratejilerini, siyasi hedef, ideoloji, hedef ülke yetenekleri, uluslararası ve bölgesel ortam, coğrafi şartlar, dış ve iç destek, terör örgütünün kapasitesi ve yeteneklerini dikkate alarak belirlediği düşünülebilir.

3.3.1 Kır Odaklı Uzun Süreli Halk Savaşı Stratejisi

Kır odaklı uzun süreli halk savaşını dünyaya tanıtan, isim babası ve teorisinin sahibi Mao'dur. Ancak, bu stratejinin temel esaslarını Mao'dan önce farklı isimler tarafından da ifade edildiği görülmektedir. Bu isimlerden biri Napolyon'un Rusya seferine, Leipzig, Paris ve Waterloo savaşlarına katılan Polonyalı General Wojciech Chrzanowski'dir (1793-1861). General Wojciech Chrzanowski'nin partizan savaşı hakkındaki gözlemleri 20nci yüzyıl gerilla savaşının temel fikirlerinin çoğunu içermektedir. Mao'nun doktrini ile birçok alanda örtüşme vardır. Silahlı üslerin önemi, uzun süreli savaş fikri ve hatta düzenli savaşa kademeli geçişten bahsetmiştir. Etkili olabilmek için partizan savaşının uzatılması gerektiğini, ne kadar uzun süre devam ederse, zafer şansı o kadar yüksek olacağını, çünkü gerillalar güçlenirken, düşman birimlerinin zayıflayacağını ve daha moralsiz hale geleceğini söylemiştir. Chrzanowski'ye göre partizan savaşı, önce tek tek düşman askerlere, daha sonra küçük birliklere ve nihayetinde daha büyük birliklere karşı yürütülmelidir. Ancak düşmana yalnızca belirgin bir üstünlük konumunda saldırmanın önemini vurgulamaktadır (Laqueur, 2017, s.144).

Mao'nun uzun süreli savaş teorisinin temel esaslarını İtalyan Garibaldi ve Mazzini'de de bulmak mümkündür. Giuseppe Mazzini 1832'de, ilk gerilla kılavuzlarından biri olan "Gerilla Gruplarını Yönetme Kuralları" kitabında Mao gibi çok aşamalı bir mücadele şekli önermiştir (Kalyanaraman, 2003). Buna göre mücadele vur-kaç saldırılarıyla başlayıp "ulusal bir ordunun kurulmasıyla" noktalanmaktadır. Mazzini merkezden idare edilen uzun süreli bir savaştan bahsetmiştir. Ayrıca halkın mücadeledeki önemine de vurgu yapan Mazzini halkla ilişkilerde son derece dikkatli olunmasını öğütlemiştir (Handel, 2005, s.94). Mao'nun uygulamaya koyduğu "kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisi" ile halkın işgalden kurtulması ve özgürlüğünü kazanması amaçlanmıştır. Bu anlayışa göre savaş ne kadar uzarsa "düşmanın" güçlü yönleri o kadar azalacak zayıf yönleri o kadar zayıflayacaktır (Giap, 1992, s.259). Mao'nun teorisindeki silahlı mücadelenin yapılacağı bölgenin özelliği, şehirleşmenin nispeten daha az olduğu, nüfusun çoğunun köylerde yaşadığı, devletin egemenliğinin bütün coğrafyaya nüfuz edemediği bir sosyal yapıdadır. Bu stratejiye göre devlet ancak büyük yerleşim yerlerinde etkilidir. Silahlı mücadele devletin nispeten zayıf olduğu böyle bir bölgede başlatılacaktır (Özcan, 1999, s.74).

Kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisinde, başarı ihtimali yüksek olduğunda veya propaganda için silahlı eylem yapılır. Teşkilatlanma ve güçlerini artırma aşamasında düzenli birliklere karşı saldırı yapılmaz. Silahlı saldırılara başlandıktan sonra hükümetin tepkisine göre halkın örgüt yanına çekilmesi amaçlanır. Hükümetin düzeni sağlayamadığı durumda terör örgütü gelişir ve kendine yeni gelişme alanları ve üsler kurmayı amaçlar. Üslerini genişletir ve devlet yapısına paralel organları teşkil eder. Kırsal alandaki işgalini bu şekilde geliştirerek devlet güçlerini şehirlere hapsedmeyi, halkla irtibatını keserek bilgi akışının önüne geçmeyi amaçlar. Kontrol altına alınan yeni kırsal alanlara dayanarak silahlı gücün büyütülmesi düşünülür. Tüm kırsal alanlar kontrol altına alındıktan ve şehirler kuşatıldıktan sonra eylemlerin niteliği de değişecek şehirlerde de halk ayaklanmaları başlatılarak büyük isyanlara dönüşmesinin sağlanması beklenir. Mao'nun kır odaklı uzun süreli halk savaşı teorisine önemli bir

katkısı da, halkın başarı için seferber edilmesi sorununa getirdiği çözümdür. O, halkı bir deniz, örgütü balık olarak görmektedir. Nasıl su olmadan balıklar yaşayamazsa, halk olmadan da örgütün yaşaması imkansızdır. Halkın topyekûn seferber edilmesi sonuçta uçsuz bucaksız bir deniz yaratacak ve beraberinde bütün olumsuzluklara rağmen “düşmanı” boğabilecektir. Mao, *“stratejik olarak uzatılmış bir savaş ve çabuk sonuçlu muharebeler, aynı stratejinin eşit önemde iki yüzüdür”* demektedir. Buna göre; *hükümet güçleri çok kuvvetli olduğu için örgüt güçleri ancak yavaş yavaş gelişir, bu olgu stratejinin uzatılmış doğasını tayin etmektedir, sabırsızlık zararlıdır, çabuk sonuç alma savunuculuğu yanlıştır*” (Zedong, 2003, s. 80).

Mao’ya göre, “kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisi” üç aşamadan geçerek sonuca ulaşacaktır. Bunlar “stratejik savunma”, “stratejik denge” ve “stratejik saldırı” aşamalarıdır. Terör örgütünün “stratejik savunma” safhasında öncelikli görevi askerî değil siyasidir. Tüm dikkatler örgütü destekleyecek halkı örgütlemeye yani “cephes”yi oluşturmaya verilecektir. Örgütlenen halk kendi silahlı gücünü teşkil etmesi amaçlanır. Bu safhada gizlilik ve gücü korumaya önem verilir, riskli eylemlerden kaçınılarak hareketli olmak amaçlanır (Özcan, 1999, ss.76-77). Yapılacak mahdut sayıda eylemlerde asıl amaç halka terör örgütünün hareketini tanıtmak ve terör örgütünün gücünü göstermek olmakla birlikte, devlet güçlerini yıpratmak, kendine güvenini sarsmak, silah, teçhizat ve ikmal maddeleri ele geçirmek de önemlidir (Uyar, 1995 s. 70). Stratejik savunma safhasında terör örgütü için en önemli konu bölgede tutunabilmek ve üs bölgeleri oluşturabilmek için bölge halkını ikna etmektir. Bu bilgilendirme ve propaganda ile yapılabilir. Kır odaklı uzun süreli halk savaşında bunun adı “silahlı propaganda”dır. Bu çabalar örgüt için korunabileceği, güç büyütebileceği, eğitim yapabileceği, hasta ve yaralılarını tedavi ettireceği, yiyecek silah ve cephane temin edebileceği üsler sağlayacaktır (Özcan, 1999, s.75).

Stratejik denge safhasında siyasi faaliyetlerin yanı sıra terör örgütü hareketleri daha etkin rol alır. Devlet kontrolünün daha az olduğu bölgelerde daha fazla eylemlilik içerisinde olunmaya çalışılır. Üsler genişletilir, sayıları artırılır ve daimi olarak tutulmaya başlanır. Devletin hareket alanı daha da daraltılmak amaçlanır. Terör örgütünün gücü arttıkça devletin bölgeyi kontrol edebilmek için daha fazla hedefe yönelmesi düşünülür. Bu durum devletin güvenlik kuvvetlerinin zaman zaman zaafiyet içerisinde olmasına ve örgütün paralel devlet kurumlarının etkinliğinin artmasına neden olur. Terör örgütü için uygun fırsat hedeflerine etkin eylemler yapılarak bölgede devlet otoritesinin daha da zayıflamasına gayret gösterilir. Halkın devletten izole edilerek daha fazla örgütün kontrolüne girmesi amaçlanır. Artık terör örgütü bazı bölgelerde “kurtarılmış alanlar” yaratmaya çalışır. Bu kurtarılmış alanları kalıcı olarak savunmaya çalışır. Daha ağır silahlar temin edilir ve eğitimleri yapılır. Dış destek geliştirilmeye çalışılır, buna yönelik siyasi çalışmalar geliştirilir. Artık devlet gücü büyük kentlere ve bu kentler arasındaki ulaştırma hatlarına hapsedilmeye çalışılır.

Stratejik saldırı aşaması ya da topyekûn halk ayaklanması aşamasında ise, şehirler kuşatılmaya başlanacak burada da farklı nitelikte eylemler yapılarak, büyük çaplı isyanların başlatılması amaçlanır. Zaman içerisinde yapılan bu silahlı mücadelelerle beraber terör örgütünün güçlenmesinde, halkın

örgütlenmesi en önemli unsurlardan biridir. Bu noktada artık silahlı güçler “konvansiyonel bir ordu”ya dönüştürülerek, güvenlik güçleri bozguna uğratmayı ve savunma durumuna itmeyi; nihai olarak da siyasi amacına ulaşmayı hedeflemektedir. Bu aşamada temel askerî hedef devletin güvenlik birimlerinin yok edilmesidir. Bu stratejinin, belirtilen siyasi hedeflerden hepsinde kullanılabilecek olmakla birlikte, özellikle “bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak” siyasi hedefini benimseyen terör örgütleri tarafından tercih edilebileceği ve başarı ile uygulandığı taktirde bu siyasi hedefi gerçekleştirebileceği düşünülmektedir.

3.3.2 Şehir Odaklı Strateji

Sanayileşmenin de etkisiyle ülke içi ve ülkelerarası göçler gecekondulaşmaya ve çarpık kentleşmeye sebep olmuştur. Devlet denetimi dışında, yaşam standartları ortalamanın altında yaşayan bir nüfusun hızla büyümesi terör örgütleri için de istismar edilecek bir alan olarak görülmektedir. Suç işleme eğiliminde olan bir grup için en önemli gerekliliklerden biri yaşadığı ortamın gizlenmesine müsaade etmesidir. Şehirler bu anlamda oldukça geniş fırsatlar sunduğu gibi güvenlik birimlerinin yeteneklerinin de kısıtlanmasına neden olmaktadır. Yerleşim yerleri askerî kuvvetlerin küçük birlikler halinde parçalanmasına sebep olur, onları fiziksel olarak birbirinden ayırır, ayrıca bir bölgede ortaya çıkan çatışmaya dışarıdan müdahale edilme yeteneğini de kırsala göre oldukça kısıtlar.

Kentleşen terörizmin özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür; üs bölgesi ihtiyacı yoktur, merkezî kontrol gerektirmez, lojistik ve iletişim sorunu yoktur, “beton ormanında” fark edilmek daha zordur, hedef sıkıntısı yoktur, maliyeti düşüktür, halk kolay kitlesel hedef olmasının yanı sıra canlı kalkan olarak da kullanılabilmektedir. Ayrıca, arızalı arazilerin kısıtlı, şehirleşmenin ise yoğun olduğu ülkelerde, coğrafi şartların elverişli olmaması nedeniyle, kırsal mücadelenin başarıya ulaşma şansı yok denecek kadar az olduğu görülmektedir (Urbano, 1991, ss.8-9). Bu tür ülkelerde, kentlerin ihtiyaç duyulan gizliliği sağlaması, ekonomik ve sosyal kaynaklara sahip olması ve aynı zamanda kentlerin devletlerin ağırlık merkezlerini teşkil etmesi sebebiyle şehir odaklı strateji ön plana çıkmaktadır. Carlos Marighella’ya göre; “*şehir gerillasının hedefi kır gerillasına destek olmak, silahlı halk kuvvetleriyle birlikte yepyeni devrimci, sosyal ve politik yapı kurmaktır*” (Marighella, 1969, s.75). Şehirde bulunan örgütler güvenlik güçlerine göre zayıftır, ancak saldırgan bir taktikle avantajlarını kullanarak bu zaafiyetler giderilebilir.

Şehir odaklı hareketin amaçları; devletin sistemini sarsmak, devletin güvenlik güçlerinin zaafiyet içerisinde olduğu intibasını yaratmak, halkın devlete olan güvenini zedelemek, devletin güvenlik güçlerini paralize etmek, saldırının nereden ve ne zaman geleceğini bilemez hale getirmektir. Ayrıca; eylemleri bütün şehirlere yayarak güvenlik güçlerinin bir bölgede sıklet merkezi tesis etmesini önlemek, rejimden memnun olmayanları kendilerine katılmaları için cesaretlendirmek, devleti temsil eden ve devletin gücünü aldığı bütün kurum ve tesisleri devlet tarafından korunma zorunda bırakmaktır. Ayrıca şehir odaklı strateji ile şehirlerde sürekli eylemlerle karışıklıkları sistemli bir şekilde artırmak, kuvvetinin çoğunu şehirlerin korunmasına ve halkın normal yaşamını sağlamasına çalışan devletin

kırsalda bulunan terör güçleri için daha az kuvvet ayırmasına sebep olacak, devlet organlarının yaşam standardını ve konforunu bozacak ve kırsalda bulunan güçlere hareket ve eylem serbestliği sağlayacaktır (Marighella, 1969, ss.94-95). Bu stratejinin, daha çok “bir bölgedeki merkezi kontrolü zayıflatmak, federatif, konfederatif, özerk veya otonom bir yönetim tesis etmek,” ve “önemli siyasi değişimler gerçekleştirmek” siyasi hedefini benimseyen terör örgütleri tarafından tercih edilebileceği düşünülmektedir.

3.3.3 Askerî Odaklı Strateji

Askerî odaklı strateji, terör örgütünün askerî mücadele özelliğini önelemekte, teröristlerin silahlı eylem başarılarının ihtiyaç olan halk desteğini sağlayacağını ve böylece başarıya ulaşılacağını öngörmektedir. Askerî odaklı stratejinin en önemli temsilcisi Che Guevara, Küba devrimci hareketin şu üç temel konuda farklılaştığını belirtmektedir (Guevara, 1995, s.354). Bunlar; silahlı güç mücadele edilen orduya karşı bir savaşı kazanabilir, devrim yapmak için bütün koşulların hazır olmasını beklemek zorunlu değildir silahlı mücadele bu koşulları yaratabilir ve kırsal bölgeler silahlı mücadele için temel alanlardır. Bu stratejinin kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisinden ayıran bir başka fark ise siyasi liderlik ile askerî liderliğin hiyerarşi farklılığıdır. Uzun süreli halk savaşında siyasi liderlik önceliklidir ve başarı halk kitlelerinin kazanılması ve katılımıyla yapılacak askerî “stratejik saldırı” ile sağlanır. Askerî öncelikli stratejide ise, partinin çekirdeği ya da başlatıcısı olarak görülen askerî oluşum foco (focus/odak/guerrilleros) partinin içinden çıkmakla birlikte partiye bağlı değildir, ayaklanmanın öncüsü ve başlatıcısıdır, ayaklanma bu askerî güç öncülüğünde başlatılır ve başarı kazanıldıkça halk mücadelenin bir parçası olur (Demir, 2020, s.60). Bu stratejinin, özellikle “bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak” siyasi hedefini benimseyen terör örgütleri tarafından tercih edilebileceği düşünülmektedir.

3.4 Ayrılıkçı Terörizm Stratejilerinde Operatif Seviye

Ayrılıkçı terör örgütleri, nihai siyasi hedeflerine doğrudan silahlı eylemler ile ulaşmaktan çok, stratejik seviye terörizm stratejileri ile uyumlu olacak şekilde, hedef aktörler üzerinde psikolojik etkiler yaratmayı arzu ederler. Bu kapsamda hedef aktörler üzerinde psikolojik etki yaratacak ve stratejik seviye terörizm stratejilerine veya bu stratejilerin safhalarına uyumlu olanlarının tercih edilebileceği operatif seviye ayrılıkçı terörizm stratejileri; yıpratma, tehdit/gözdağı, provokasyon, bozucu eylemler, çözülme, şiddet üstünlüğü elde etme/vaat etme stratejileridir. Ayrılıkçı terör örgütleri belirledikleri stratejik seviye terörizm stratejisine hizmet edecek birden fazla operatif seviye terörizm stratejisini aynı anda uygulayabilir veya hedef katmanlarına ve mücadelenin safhalarına göre farklı operatif seviye stratejiler uygulayabilirler.

3.4.1 Yıpratma

Ayrılıkçı terör örgütleri uyguladıkları stratejik seviye terör stratejilerinin gerektirdiği şekilde devletin güvenlik güçlerine azami zayıt verdirerek onu yıpratarak hedeflerine ulaşmaya çalışırlar. İstenen

mesajın verilebilmesi için terör örgütü, yaptığı etkili eylemlerle, devletin güvenlik güçlerine ve diğer organlarına ciddi bedeller ödeyebilecek kararlılıkta, güçte ve kapasitede olduğunu göstermek ister (Andrew&Barbara, 2006, s.66). Bu kapasite ve yapılan etkili eylemler sayesinde devletin karar verme organları şaşkınlık ve tereddüt içine düşebilirler. Kamu otoritelerinin kanun ve düzeni uygulama konusunda güçsüz olduğunu ortaya koyan terör eylemleri, hükümetin çökmesine neden olabilir. Böylesi durumlarda devlet yetkilileri üzerindeki şiddetli yılgınlık; terör örgütünün üstün yeteneklere sahip olduğu, devletin bununla mücadelede sonuç alamayacaklarını düşünmeye yol açabilir. Kıra dayalı uzun süreli halk savaşı stratejisinin “stratejik denge” ve “stratejik saldırı” aşamaları ile askerî odaklı stratejide tercih edilebilir.

3.4.2 Tehdit / Gözdağı

Ayrılıkçı terör örgütleri, tehdit/gözdağı stratejisine devlet veya halk üzerinde kontrol sağlamak ve bazı istemedikleri davranışları engellemek maksadıyla başvururlar. Terör örgütleri, kendilerine itaat etmeyenleri cezalandırma gücüne sahip olduğunu, hükümetin ise onları durdurma gücünün olmadığı görüntüsü vererek amacına ulaşmaya çalışırlar (Andrew&Barbara, 2006, ss.66-68). Terör örgütleri, devlet tarafında olan kişileri, devleti desteklemeye devam etmenin maliyetinin yüksek olacağına ikna etmek için onları tehdit ederler. Bunu yapmanın bir yolu, terör örgütünün devleti ayakta tutmaya devam eden kişilere yönelik, bu görevlerde bulunmanın maliyetinin yüksek olacağını gösterecek şekilde, suikast ve öldürme eylemlerinde bulunmaktır. Amaç sosyal kontrol olduğunda zayıf devletler yine kolayca sinerler, adalet sistemi, bu tür suçlara yönelik etkili bir kovuşturma yapmak için çok zayıf olduğunda, insanlar ya korku içinde yaşayacak ya da yerel milisler veya çeteler gibi devlet dışı aktörlerden korunma arayışına gireceği düşünülür. Bir terör örgütünün sempatanlarının adalet sistemine sızması da gözdağı stratejisini kolaylaştırır çünkü polis ve mahkemeler suçları kovuşturma konusunda isteksiz olacak ve hatta bu suçlara ortak olabilecektir. Kıra dayalı uzun süreli halk savaşı stratejisinin “stratejik savunma” ve “stratejik denge” aşamaları, askerî odaklı strateji ve şehir odaklı stratejide tercih edilebilir.

3.4.3 Provokasyon

Terör örgütlerinin hedeflerine ulaşmada kullandıkları en önemli operatif seviye stratejilerden biri provokasyondur. Terör örgütleri başlangıçta yeterli halk desteğine sahip olmayabilir. Halkın devlete karşı ılımlı olanlarının da radikalleştirilerek terör örgütü taraftarı yapılabilmesi için kullanılan stratejilerden biridir. Terör örgütleri, genel bir kural olarak, rakiplerini görme yeteneği yüksek ancak gördüklerine saldırma yeteneği sınırlıdır. Devlet ise tam tersine, gördüğü şeye saldırma konusunda çok daha büyük bir yeteneği vardır, ancak saldırmak istediğini görme yeteneği sınırlıdır. Provokasyon stratejisi, devletin teröristler tarafından kışkırtılarak, göremediği hedeflere, terörist-sivil ayrımı gözetmeksizin saldırması suretiyle, devletin güç avantajını devlete karşı kullanma stratejisidir (Gordon, 2003, s.484). Provokasyon stratejisi, vatandaşların desteğinin mevcut rejimden uzaklaştırılabilmesi için devleti, sivillere zarar verecek bir askerî müdahaleye kışkırtmaya çalışır. Amaç onları, devletin

teröristleri haklı çıkaracak kadar kötü olduğuna ikna etmektir. Her üç stratejik seviye stratejide de tercih edilebilir.

3.4.4 Bozucu Eylemler

Uzlaşma girişimlerini baltalamak için gerçekleştirilen bozucu saldırılardır (Çapar, 2023, s.28). Bozucu stratejinin amacı, teröristlerin ılımlı liderleri ile devlet arasındaki barış girişimlerinin başarısız olmasını sağlamaktır (Andrew&Barbara, 2006, s.72). Bu iki grup arasındaki güvensizlikten yararlanmaya çalışır ve taraflar anlaşmadan çekildiğinde bozma stratejisi başarılı olur. İki taraf arasındaki iyi ilişkiler ve barış anlaşması teröristlerin daha geniş kapsamlı hedeflerini tehdit ettiğinde, teröristler bozma stratejisine başvurur. Amaç barış görüşmeleri sürecini akamete uğratarak çatışma sürecinin devamını sağlamaktır. Gerektiğinde her üç stratejik seviye stratejide de tercih edilebilir.

3.4.5 Çözülme

Terör eylemleriyle, halkın devlet tarafından güvenliğinin sağlanamadığı ve korunamadığı algısı yaratılarak, devletin halkını terörden koruyabilecek kadar güçlü olmadığına inandırılarak, devlet kadrolarında çözülme sağlanmaya çalışılır. Devlete olan güven azaldıkça terör örgütlerinin etkinliği artar. Bireyler kendini yalnız hisseder, kendilerini güvende hissedecekleri yapı ararlar. Bu durum terör örgütüne halkın desteğini artırır, örgütü güçlendirir. Toplumda yaratılan korku ve dehşet neticesinde, halkın devletle olan bağı azalır. Kaybolan veya etkisizleşen devlet kurumlarının yerine terör örgütü yeni kurumlar inşa eder. Halk sorunlarını çözmek için devletin organlarına değil daha çok örgütün kurduğu paralel devlet yapılarına müracaat etmeye başlar (Demir, 2020, ss.296-297). Daha çok kıra dayalı uzun süreli halk savaşı stratejisinin “stratejik denge” ve “stratejik saldırı” aşamaları ile askerî odaklı stratejide tercih edilebilir.

3.4.6 Şiddet Üstünlüğü Rekabeti / Vaat Etme

Vaat etme, iki veya daha fazla silahlı grubun, kendi taraflarının liderliği için rekabet etmeleri ve kendilerinin halkın çıkarlarını daha iyi temsil ettiği iddiasıyla toplumu etkileme mücadelesidir. Halk rakip silahlı gruplar arasında kendi çıkarlarına en uygun grubu desteklemek ister. Ancak gerçekte, liderlik için mücadele eden grubun kendi tercihlerini temsil edip etmediğinden emin olamaz. Terör örgütlerinin temel gayesi; arzu edilen siyasi hedefe kendi örgütleri ile ulaşabileceğini, daha güçlü ve sonucu etkileme yeteneği en yüksek örgütün kendilerinin olduğunu, tabanlarına ispatlamaktır (Andrew&Barbara, 2006, s.76). Güç için rekabet eden gruplar, daha fanatik olduklarının algısını yaratmaya çalışırlar. Bu strateji ile teröristler rakip gruplardan daha fazla kararlılıkla düşmana karşı savaşma iradesine sahip olduklarını destekleyen halka ispatlamak için şiddet kullanır ve dolayısıyla onların desteğini hak ettiklerini göstermek ister. Süreç içerisinde daha fazla hak elde edebilmek için, terör örgütü yanlıları daha sertlik yanlısı ve daha güçlü bir örgütün kendisini temsil etmesini isteyebilir. Devletin müzakereye açık ve uzlaşmacı olduğu düşünüldüğünde bu istek daha güçlü olur (Çapar, 2023, s.28). Her üç stratejik seviye stratejinin başlangıç aşamasında tercih edilebilir.

3.5 Ayrılkçı Terörizm Stratejilerinde Taktik Seviye

Ayrılkçı terörizm stratejilerinde taktik seviye hareketleri çalışma konusuna dahil edilmemiştir. Ayrılkçı terörizm stratejilerinin stratejik ve operatif seviye olarak yukarıda sunulan her yaklaşımın kendi amacına uygun eylem ve faaliyetleri ayrılkçı terörizm taktik seviye faaliyetleri olarak belirtilebilir. Bu kapsamda; taktik seviye eylem ve faaliyetler olarak; propaganda, ateşle taciz, el yapımı patlayıcı kullanma, roket ve füze saldırıları, intihar saldırıları, baskın, insan kaçırma, sabotaj, saldırı, yol kesme, suikast, banka soyma, pusu, insansız hava araçları kullanma, ekonomik tesislere saldırı, istihbarat faaliyetleri, orman yangınları, siber saldırı vb. olarak belirtilebilir. Bununla birlikte, terör örgütleri silah sistemleri ve teknolojiye paralel olarak bu taktik seviye eylem ve faaliyetleri çeşitlendirmektedirler. Özellikle kendisini taşıyan olarak kullanan devletlerin desteği ile kitle imha silahlarına erişim yeteneği geliştiren örgütler KBRN (Kimyasal Biyolojik, Radyolojik, Nükleer) silahları ile de saldırılar yapabilirler. Taktik seviye terör eylemleri ile halk üzerinde korku ve çaresizlik ile yönetimde yıpratma ve yılgınlık yaratılarak kendi isteklerinin gerçekleşebilmesi için baskı oluşturulabilir. Terör örgütleri örgüt içi disiplini sağlamak ve bütünlüğünü korumak maksadıyla bazı eylemleri kendi elemanlarına karşı da yapabilirler. Terör eylemlerinde hedef kişi ya da kişiler olabileceği gibi devlet kurumları veya devlet otoritesini sarsacak herhangi bir hedef de olabilir. Yapılan taktik terör eylemlerin etkisi, medya, sivil toplum örgütleri ve müzahir kurumlar vasıtasıyla artırılmaya çalışılır. Böylece hedef aktör (örgüt, toplum, devlet, uluslararası ortam) üzerinde istenen etki sağlanmaya çalışılır.

Seçilecek stratejik, operatif ve taktik seviye stratejiler terör örgütünün siyasi hedefi ve diğer seviye stratejiler ile uyumlu olmalı ve bunları destekleyecek şekilde seçilmelidir. Örnek olarak “bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak” siyasi hedefini belirleyen bir ayrılkçı terör örgütü bu hedefi gerçekleştirmek için “kır odaklı uzun süreli halk savaşı stratejisi”ni benimseyebilir. Uygulanan bu stratejiyi destekleyecek şekilde bu stratejinin “stratejik savunma” aşamasında halkı kendi yanına çekmek ve örgütün görünürlüğünü artırmak için “şiddet üstünlüğü rekabeti/vaat etme”, “tehdit/gözdağı” ve “yıpratma”, stratejik denge aşamasında halk desteğini artırmak için “provokasyon” ve “yıpratma”, stratejik saldırı aşamasında devlette çözülme sağlamak maksadıyla, “yıpratma” ve “çözülme” operatif seviye stratejilerini uygulayabilir. Yine bu terör örgütü taktik seviye terör eylemlerini belirlerken; uyguladığı stratejik ve operatif seviye stratejilerle uyumlu olacak şekilde, örneğin; kıra dayalı uzun süreli halk savaşı stratejisinin “stratejik savunma” aşamasında, “şiddet üstünlüğü rekabeti/vaat etme” operatif seviye stratejisini destekleyecek şekilde, rakip diğer terör örgütlerini ortadan kaldırmak maksadıyla, bu örgütlere yönelik “adam kaçırma”, “sabotaj”, “suikast” eylemlerinde bulunabilir. Stratejik denge aşamasında; “provokasyon” operatif seviye stratejisini destekleyecek şekilde, suçu devlete yıkmak ve böylece halk desteğini konsolide edebilmek maksadıyla kendi taban kitlesine yönelik “adam kaçırma”, “sabotaj”, “suikast”, “ateşle saldırı” terör eylemleri yapabilir. Stratejik saldırı aşamasında ise; “yıpratma” ve “çözülme” operatif seviye stratejilerini

destekleyecek şekilde, devletin güvenlik güçlerinin terörle mücadelede çaresiz kaldığı mesajını vermek maksadıyla, daha üstün terör grupları ile güvenlik güçlerine “saldırı” eylemleri gerçekleştirebilir.

4. SONUÇ

Bu çalışma ile; terörizm ve terörizm stratejileri konusunda mevcut literatür çalışmalarına strateji bakış açısıyla katkı sağlamak amaçlanmıştır. Strateji bakış açısıyla ayrılıkçı terörizmin stratejilerinin neler olduğu konusunda literatürde mevcut farklı yaklaşımlara, harbin siyasi hedefi-istenen son durum, harbin strateji, operatif ve taktik seviyeleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bir terör örgütü için siyasi hedef veya istenen son durum; bir coğrafi bölgeyi merkezi otoriteden koparmak ve orada yeni bir yönetim kurmak, rejimi değiştirmek, devletin kimliğini kendi kimlik önceliklerine göre değiştirmek, bir bölgedeki merkezi kontrolü zayıflatmak, federatif, konfederatif, özerk veya otonom bir yönetim tesis etmek, önemli siyasi, ekonomik veya dini değişimler gerçekleştirmektir. “Kır odaklı uzun süreli halk savaşı”, “şehir odaklı strateji” ve “askerî odaklı strateji”ler “stratejik seviye terörizm stratejisi” olarak tasnif edilmiştir. “Yıpratma”, “tehdit/gözdağı”, “provokasyon”, “bozucu eylemler”, “çözülme” ve “şiddet üstünlüğü rekabeti/vaat etme” ise operatif seviye terörizm stratejisi olarak tasnif edilmiş, diğer bütün terör eylemleri ise taktik seviye terörizm stratejisi adı altında toplanmıştır. Çalışma “terörle mücadele stratejileri”ni kapsamamaktadır ancak ayrılıkçı terör örgütleri stratejilerini daha sistematik bir şekilde ortaya konulmasının terörle mücadele stratejilerinin daha tutarlı ve dengeli bir şekilde düzenlenmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrılıkçı terör örgütlerinin uyguladıkları stratejilere yönelik mevcut literatürde bulunan farklı yaklaşımların ortak bir bakış açısıyla analiz edilebilmesi maksadıyla yapılan ve yukarıda sunulan çalışmanın diğer terörizm çeşitleri için de yapılmasının literatüre katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Allen, C. D., & Coates, B. E. (2009). *Strategic Decision Making Paradigms: A Primer for Senior Leaders*. US Army War College.
- Başeren, S. H. (2003). Terörizm ve Uluslararası İlişkiler. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1, 51-58.
- Başeren, S. H., & Yenal, S. (Ed.). (2023). *Terörizm Üzerine* (1. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Clausewitz, C. von. (2003). *Savaş Üzerine* (Ş. Yalçın, Çev.). Eriş Yayınları.
- Clausewitz, C. von. (2018). *Savaş Üzerine* (H. F. Çeliker, Çev.). Alfa Kitap.
- Crenshaw, M. (1998), *The Logic of Terrorism: Terrorist Behavior as a Product of Strategic Choice*. Woodrow Wilson Center Press, New York.
- Çapar, G. (2023). Politik Terörizmin Amaç ve Stratejileri. İçinde S. Yenal & S. H. Başeren (Ed.), *Terörizm Üzerine*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, C. K. (2020a). *Ayaklanmalar ve Ayaklanmalara Karşı Koyma: Kavramlar, Stratejiler ve Ülke Tecrübeleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, C. K. (2020b). Stratejinin Bakış Açısıyla Terörizm. İçinde E. Aydınli & A. L. Karaosmanoğlu (Ed.), *Strateji Düşüncesi: Kuram, Paradoks, Uygulama* (ss. 283-312). İstanbul Bilgi Üniversitesi.

- FM 3-0 Operations. (2022). Headquarters, Department of the Army. Erişim Adresi: <https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-0.pdf>
- FM 3-24 Insurgencies and Countering Insurgencies. (2014). Headquarters, Department of the Army.
- Freedman, L. (2015). *Strateji* (H. Aksakal, Ed.; B. Ç. Dişbudak & T. Belge, Çev.; Birinci basım). Alfa.
- Fromkin, D. (1975). The Strategy of Terrorism. *Foreign Affairs*. Ronald Reagan Presidential Library Digital Library Collections. Erişim Adresi: <https://www.reaganlibrary.gov/public/digitallibrary/snof/nsc-politicalandmilitaryaffairs/fortierd/R20/thestrategyofterrorism.pdf>
- Giap, V. N. (1992). Fransız Emperyalizmine Karşı Direnme Savaşı (A. Sarıali, Çev.). İçinde W. Poweroy (Ed.), *Marksizm ve Gerilla Savaşı*. Belge Yayınları.
- Gray, C. S. (1999). *Modern Strategy* (First published). Oxford University Press.
- Guevera, E. C. (1992). Küba Devriminden Alınacak Dersler (A. Sarıali, Çev.). İçinde W. Poweroy (Ed.), *Marksizm ve Gerilla Savaşı*. Belge Yayınları.
- Guibert, J.-A.-H. (2022). *Guibert's general essay on tactics* (J. Abel, Çev.). Brill.
- Han, A. K., & Tuğtan, M. A. (2020). Stratejik Düşüncenin Tarihsel Gelişimi. İçinde E. Aydınli & A. L. Karaosmanoğlu (Ed.), *Strateji Düşüncesi: Kuram, Paradoks, Uygulama* (ss. 283-312). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Handel, M. I. (2004). *Savaşın Ustaları: Klasik Stratejiler*. Doruk Yayıncılık.
- Hart, H. B. L. (2015). *Strateji Dolaylı Tutum* (S. Koçak, Çev.). Doruk Yayıncılık.
- Jomini, A. H. (2002). *Savaş Sanatı'nın Ana Hatları* (S. Koçak, Çev.). Doruk Yayıncılık.
- Kalyanarman, S. (2003). Conceptualisation of Guerrilla Warfare. *Strategic Analysis*, 27(2). Erişim Adresi: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/sa/sa_apr03/sa_apr03kas01.html
- Kane, T. (2012). Development and US Troop Deployments. *Foreign Policy Analysis*, 8(3), 255-273.
- Kara Harp Enstitüsü, (2022), Operatif Seviye Harekât Planlama İcra Esasları, MSÜ.
- Kydd, A. H., & Walter, B. F. (2006). The Strategies of Terrorism. *International Security*, 31(1), 49-80.
- Laqueur, W. (2004). *Guerrilla warfare: A historical and critical study*. Transaction Publ.
- Liddell Hart, B. H. (2002). *Strateji Dolaylı Tutum* (C. Enginsoy, Çev.; 4. baskı). ASAM.
- Marighella, C. (1969). *Şehir Gerillası El Kitabı*. Işık Yayınları.
- McCormick, G. H. (2003). Terrorist Decision Making. *Annual Review of Political Science*, 6(1), 473-507. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.6.121901.085601>
- Özcan N.A. (1999), *PKK Tarihi İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları
- Prietula M.J., Herbert A. S. (1989), *The experts in your midst*, Harvard Business Review Erişim Adresi: <https://hbr.org/1989/01/the-experts-in-your-midst>
- Şengöz, M. (2020). Askeri Sevk ve İdarenin Bilim ve Sanatla Olan İlişkisi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *İmgelem*, 4(6), 205-224.
- Urbano (1991). *Fighting in The Streets, A Manual of Urban Gerilla Warfare*, Miami: J.Flores Publications.
- Uyar, M. (1995). *Gerilla Savaşı* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Zedong, M. (2003). *Askerî Yazılar*. Eriş Yayınları.